

Den venligtsindede stamme vest for Aarhus

I levedællesskabet Hertha står normale danskere på venteliste for at få lov til at være naboer til udviklingshæmmede. De kalder det omvendt integration, for i mellemrummet mellem "normal" og hæmmet findes livsglæden.

Af Kristian Trojaborg og Asger Nielsen (Journaliststud. Artiklen er en stuedieopgave)

"I skal da ikke stå der og fryse – kom dog indenfor. Vil i have kaffe?"

Kvinden med smøgen solidt plantet mellem pegefinger og langfinger vinker os indenfor, væk fra frostgraderne her i de tidlige morgentimer.

I køkkenet bliver der skænket to kopper kaffe til at lune os på, og ellers forsvinder hun lige så stille med et "Men jeg har altså ikke lyst til at sætte mig ned og snakke. Jeg skal afsted på arbejde."

Hun bliver afløst af en ældre dame med smilerynker og en sølvgrå manke.

"Nå, i fik hilst på Anina? Og hvem er i så?," spørger hun, og fortæller at hun hedder Karen Vildersbøll og her i nat har været plejer og nattevagt i Herthahus, ét af tre bofællesskaber for udviklingshæmmede i levedællesskabet Hertha, et lille minisamfund i byen Herskind ca. 20 km vest for Aarhus.

Stille og roligt begynder husets beboere at vågne til dåd. I det fjerne kan man høre lyden af en radio og nogen, som lystigt synger falskt under bruseren.

Inden længe er der en summen omkring bordet med de to kaffekopper, hvor alle vil hilse og se gæsterne an.

En ung kvinde hopper storsmilende ud i køkkenet og næsten takler Karen med et kram, inden hun trisser hen og introducerer sig selv. Hun er fra Grønland, men da hun bliver spurgt, om hun kan stave sit navn, gør hun ikke engang mine til at prøve – i stedet siger hun:

"Et øjeblik."

Et par minutter senere kommer hun triumferende tilbage med en tøffel i hånden og smækker den grinende på bordet. På indersiden står med kuglepen skrevet "Arnangúaq".

Inklusion i køledisken

Idéen bag Hertha blev udklækket af en gruppe mennesker tilbage i 80'erne, der alle havde en baggrund i forskellige kollektivmiljøer og havde erfaring med udviklingshæmmede på den ene eller anden måde. Formålet var at bevæge sig væk fra den gængse tankegang om at sende de hæmmede på institutioner, hvor de bare skulle passe sig selv. Det var før modeordet inklusion overhovedet fandtes. Resultatet af den vision står manifesteret i landsbyen Herskind. I dag er det en selvejende institution, et levedællesskab, med 130 indbyggere, hvoraf 26 er udviklingshæmmede, eller som de fleste nøjes med at kalde dem, hæmmede. De hæmmede bor i tre bofællesskaber, mens de "normale" bor i nabohusene. Det er et slags minisamfund med bofællesskaber, landbrug, bageri og mejeri, men holder sig oven vande gennem samarbejde med det omgivende samfund. Et samarbejde, der består af forskellige elementer såsom frivillig arbejdskraft, ofte fra udlandet, og så af mejeriets salg af deres biodynamiske mælk til 6-7 butikker. Man finder det for eksempel i den lokale brugs, hvor det står side om side med Arla-mælken. Selvom emballagen kan afsløre hvilken der er lavet af udviklingshæmmede og hvilken af professionelle, så er indholdet alligevel ikke så forskelligt. Det er inklusion i en køledisk.

God arbejdslyst

Til morgensamlingen mødes de hæmmede og medarbejderne. Alle kender morgenrutinen - der skal tændes lys i lysestagen, uddeles sangbøger og med ét, som havde en usynlig dirigent svunget stokken, sætter to af beboerne blokfløjter til munden og giver musik til dagens vise, "Vintergæk er brudt af mulden".

Efter visen hilser alle på kryds og tværs og det kan være svært at se forskel på dem der arbejder her, og dem der bor her. Bortset fra få fysiske forskelle, så lyder snakken næsten som på en højskole - der grines af vittigheder, snakkes om planerne for den kommende weekend og sladres i hjørnerne. Det slutter dog med en opremsning af, hvem der skal være i hvilket værksted i dag. Alle sendes afsted ved at tage hinanden i hænderne og sammen råbe:
"God arbejdslyst!"

En broget skare

Stalden står lige der, hvor græsset begynder at skråne ned mod Lyngbygård. Å, der slanger sig forbi i baggrunden. Bygningens halvtag hælder på de skæve træstøtter, som om stedet er ved at falde sammen. Men den røde maling skaller ikke det mindste, og bygningen står helt, som arkitekten havde tænkt det. Sådan er det med de fleste bygninger i Hertha. Inspireret af Rudolf Steiners tanker om arkitektur står de skæve vinkler skulder ved skulder med de lige.

Indenfor er de ved at malke køerne. En mand med tyk vestjysk dialekt dirigerer to andre ved malkemaskinen, hvor igennem 700 liter mælk flyder hver uge. En af dem, der hjælper til i dag er Linn-Kristin Seidel, en tysk pige på 19, der kom til Hertha som frivillig sidste sommer. Til gengæld for sin arbejdskraft får hun kost, logi og lommepenge. Selvom der er en sprogbarriere, er hun efterhånden faldet godt til. Hun er ikke i tvivl om, at de hæmmede har noget unikt at byde de "normale".

"De er ikke bange for at vise følelser, og de er åbensindede overfor *alle*. Efter at have arbejdet sammen med dem det sidste halve års tid er det smittet af på mig. Jeg er selv blevet mere åben og mere opsøgende," siger hun med et genert smil.

Inklusion vendt på hovedet

Velviljen og interessen for Hertha har været stor fra både frivillige, landsbysamfund, ledere og udsendte fra pædagogiske virksomheder og forældre til hæmmede. Hvert år besøger 4.000-5.000 stedet, nogen i håb om en dag at bo der, andre for at være med i de kulturelle tiltag som stedets beboere skaber.

En af lederne på stedet er Ole Uggerby og en af stifterne er Søren Hansen. Sammen har de med en række andre inden for det pædagogiske område skrevet bogen *Inklusion - Et socialpolitisk indspark*, hvori de beskriver 16 innovative inklusionsprojekter. Men forskningen mangler. De savner, at nogen kan kigge på deres gode resultater og føre dem igennem et akademisk filter, så man kan analysere resultaterne. Det kan måske hjælpe med at besvare det spørgsmål, som Hertha har vendt på hovedet: At i stedet for at de hæmmede skal indrette sig efter det etablerede samfund, hvordan kan *vi* "normale" så indrette os efter *dem*? De hæmmede skal være et tilvalg, og ikke en byrde.

"Når folk selv vælger at flytte hertil, så bliver det til en venligtsindet stamme. Der er ikke nogen som bor herude, som ikke ved hvad de har sagt ja til," siger Ole Uggerby.

Som "normal" beboer på Hertha har man ingen specielle forpligtelser, men kun flere muligheder. Man kan være med i de kulturelle tiltag, de hæmmede sætter op, som f.eks. årstidsfejringerne eller lidt større events, som da "normale" naboer, hæmmede og medarbejdere i fællesskab stablede en opførelse af Mozarts "Tryllefløjten" på benene.

Den ægte lighed

Søren Hansen var en af pionererne, da Hertha i 1996 for alvor begyndte at tage form. Hans hår er pjusket, hans ansigt vejrbidt og om halsen har han et

partisantørklæde. Det foregår med stor iver, når man fortæller om stedet med en dialekt, der ifølge ham selv kommer "lidt alle steder fra".

Det var ikke let at finde et sted at bygge Hertha. For et landsbysamfund er ikke altid vild med, at der flytter en flok udviklingshæmmede ind som naboer. Derfor var det en kamp at få overtalt de rigtige mennesker til at samarbejde. Som Søren Hansen siger det, gjaldt det om at "finde en i kommunen, der sidder ved et skrivebord og keder sig," og så tage den derfra.

I dag føler Hertha sig velkomne i Herskinds lokalsamfund. De har bl.a. en madordning

med børnehaven, hvor de leverer mad hver dag. Og at dømme ud fra den udvidelse af boligområdet, som præger byen, er det ikke ligefrem blevet mindre attraktivt at bo der. Søren Hansen er forsigtig med at udråbe Hertha som en rendyrket succeshistorie. De skal passe på ikke at blive for højrovede, siger han.

"Det er i mellemrummet mellem de hæmmede og os såkaldt normale, at det spændende opstår. Det er særligt i kulturen, at der kan skabes den ægte lighed mellem de hæmmede og os," siger han, mens smilerynkerne om øjnene taler deres eget sprog.

